

De krossade drömmarnas land

”Afrikas Schweiz” från föredöme till avskräckande exempel

Zimbabwe har gått från mönsterland till katastrofal fattigdom. Idag, 25 år efter självständigheten, är livet så svårt att många människor nu börjar se förtrycket under apartheid som den goda tiden.

Zimbabwe är ett land där nästan allting har gått fruktansvärt fel. Det är ett land där de flesta invånarna är sorgsna och nedslagna, för deras drömmar om ett bättre liv har krossats.

När detta land i södra Afrika blev självständigt 1980 hade svarta zimbabwier all anledning att fira och känna sig optimistiska inför framtiden, efter att ha lytt under kolonialt styre i nästan hundra år. Självständighet innebar samma möjligheter som för de vita, som hade dragit fördel av lagarna om rasåtskillnad.

Självständighet innebar (eller borde ha inneburit) ekonomiskt välstånd då den internationella bojkotten, som landet hade fått utärda under flera årtionden, omedelbart upphävdes.

Vid självständigheten förkunnade den nye premiärministern, Robert Mugabe, att det var dags för försoning mellan svarta och vita.

Den principen fungerade så bra att Zimbabwe blev en förebild för många länder i världen.

Under självständighetens första fem år öste det internationella samfundet miljarder dollar in i landet, mestadels för att bygga ut den sociala sektorn som en gång hade utformats för att bara sörja för den vita minoriteten.

Zimbabwe blev i alla avseenden ett föredöme som afrikanskt land. Här rådde harmoni mellan vita och svarta, här fanns en fungerande ekonomi, landet producerade tillräckligt med livsmedel för att täcka sina behov, och det blev till och med en del över till grannländerna. Här fanns rättsäkerhet, låg brottslighet och mängder med turister från hela världen strömmade till landet.

Det blev ett land där många utlänningar ville arbeta och huvudstaden Harare fick smeknamnet solskensstaden, medan landet självt fick smeknamnet Afrikas Schweiz.

Planer på enpartistat

– Fram till slutet på 80-talet, då makthunger och girighet började äta sig in i i huvudena på våra ledare, hoppades alla vanliga zimbab-

Glädjen var stor och förhoppningarna höga när det självständiga Zimbabwe föddes 1980.

FOTO: MATS ÖHMAN

wier att vi var på väg mot ”det förlovade landet”, säger politiska analytikern Dinos Marimwe.

Mugabe och hans anhängare i det styrande partiet Zanu PF började då antyda att landet skulle omvandlas till en enpartistat, en idé som motarbetades starkt av partiets generalsekreterare Edgar Tekere. Mugabe såg snabbt till att Tekere avskedades från partiet för att ha satt sig emot sådana tankar. Detta blev början på slutet för det välstånd som landet hade upplevt sedan det blev självständigt 1980.

Tekere bildade omedelbart ett eget parti, *Zimbabwe Unity Movement*, ZUM, som genast blev ett allvarligt hot mot Zanu PF.

Detta blev slutet på fria och rättvisa val i Zimbabwe.

Ett av de första offren för korruptionen, regeringens slöseri och det ekonomiska vanstyret blev den lokala valutan, den zimbabwiska dollarn. Vid självständigheten var den dubbelt så stark som den amerikanska dollarn (det vill säga att en Z\$ var värd två US\$), men nu började den snabbt förlora i värde, och hamnade så småningom i fritt fall. Idag är en amerikansk dollar värd 12 000 zimbabwiska dollar. Inflationen, som var ensiffrig vid självständigheten, ligger idag på 150 procent. Under förra året nådde den en topp på 630 procent.

Jordbruket, som genom tobaken var lan-

dets främsta källa till utländsk valuta, har i det närmaste kollapsat, och landet kan inte längre livnära sig självt. Detta blev följden av en kaotisk landreform som syftade till att hålla Mugabe kvar vid makten och som bara har gynnat honom och hans närmaste män på bekostnad av majoriteten av de svarta invånarna. Dessa är fortfarande utan mark, efter 25 års självständighet.

Den kaotiska landreformen ledde till att åtta vita kommersiella bönder miste livet, och de flesta av deras mördare har inte åtalats eftersom laglöshet och beskyddarpolitik dominerar. Tusentals andra vita kommersiella bönder fick se hur allt de hade arbetat för i hela sitt liv togs ifrån dem utan någon som helst kompensation. Det omfattade byggnader, alla deras möbler, fordon, jordbruksutrustning, boskap och skördar. Deras många lantarbetare drabbades av arbetslöshet och förlorade sina hem. Turismen, som tidigare var landets näst största källa till utländsk valuta, har helt stannat av.

I april, när landet firar 25 års självständighet, finns det bara några få zimbabwier, de som har dragit fördel av beskyddarpolitiken, som har anledning att le. För de flesta zimbabwier blir det antagligen ett tillfälle att sörja över krossade drömmar och förlusten av grundläggande frihet, och möjligen be att Gud ska ingripa och förändra situationen.

För dem som är tillräckligt gamla för att minnas hur livet var under Ian Smiths (vita) styre blir det antagligen ett tillfälle att sörja de gamla tiderna, då alla hade något att äta och de slantar man hade räckte till för att täcka ens grundläggande behov. Då fanns det även basvaror till hands, till skillnad från idag då man kan få svälta trots att man har pengar på fickan.

– Visst fanns det rasåtskillnad, och svarta fick inte lov att bo i vissa områden eller dricka på vissa barer, men man kunde ändå vara lycklig och känna sig fri på alla andra ställen i landet, till skillnad från idag när man kan få sig en omgång utan anledning, och det inte finns någon man kan vända sig till, säger 60-åriga Tendai Chaibva.

Ett fritt land?

Så här säger lägstadieläraren Hugh Nyanga:

– Jag utbildade mig till lärare för att jag beundrade hur lärare respekterades i samhället och att de hade en hygglig levnadsstandard på sina löner. Men idag är vi lärare till åtlöje i samhället, för nu har vi sämst betalt av alla välutbildade personer i hela landet.

Lärare är inte bara dåligt betalda, utan de trakasseras hela tiden av Mugabes anhängare, som anklagar dem för att lära ut oppositionspolitik till skolbarnen. Lärarna förnekar anklagelsen. Mugabe har i själva verket inrättat miliser som ska trakassera hans motståndare.

Arbetslöshet, hög inflation, fattigdom och förtryckande lagar präglar landet idag.

FOTO: TENDAI MADYIRA

– När man blir slagen eller trakasserad av Zanu PF-miliser finns det ingen man kan anmäla dem för eftersom polisen är på deras sida och säger att de inte blandar sig i politiska frågor. Är det den här friheten som en del av oss dog för? undrar Nyanga sorgset.

Yttrandefrihet och föreningsfrihet finns inte längre, sedan en omänsklig lagstiftning införts i syfte att hålla avvikande åsikter under kontroll.

– Kan man kalla Zimbabwe ett fritt land när en sammankomst med fler än fem personer först måste godkännas av polisen? Kan man kalla ett land där medborgarna inte får kritisera presidenten, ett fritt land? frågar Nyanga, och tillägger att folket på många sätt var friare under Smith än under Mugabe idag.

– Kort sagt skulle jag beskriva vår självständighet som att en vit förtryckare ersatts av en svart som till och med är ännu grymare mot folket än hans föregångare, säger en reporter som blev av med jobbet när landets enda oberoende tidning, *The Daily News*, lades ned av regeringen.

Klassamhälle

Idag ligger arbetslösheten på över 70 procent, och brottsligheten har ökat till avskyvärda nivåer eftersom desperata människor tvingas att stjäla för att kunna försörja sig. Infrastruktur som vägar, vatten och avloppssystem har förfallit i så hög grad att man skulle kunna tro att zimbabwierna inte betalar någon skatt, och ändå är de ett av världens högst beskattade folk.

Harare, solskensstaden, skulle nu mycket väl kunna kallas för skräpstaden eftersom det ligger berg med sopor i stadens gathörn. Gatubarn smutsar ner gatorna på natten och en kväljande stank dominerar staden, dag som natt.

Skolor, som det byggdes mängder av efter självständigheten, tjänar idag knappt något syfte, för det finns inga böcker och lärarna har tappat geisten. Skolavgifterna har gått upp så mycket att de flesta inte längre har råd med dem och förfärande många barn har slutat skolan.

Ett klassamhälle håller på att utvecklas i Zimbabwe, där barnen till den styrande eliten har tillgång till bra utbildning medan de flesta andra barn inte har det.

Det samma gäller statliga sjukhus som blivit symboliska byggnader utan läkemedel och medicinsk utrustning. Det är bara de rika som har tillgång till sjukvård idag, för de har råd med privata sjukhus. De flesta har inte råd med deras höga avgifterna.

– För att göra det hela ännu värre har regeringen, som ska representera folket, fräckheten att jaga bort de enskilda organisationer som har hjälpt oss på så många olika sätt, till exempel genom att ge oss mat, betala våra barns skolavgifter och hjälpa sjukhusen med läkemedel.

– Kämpade vi för självständighet för att frysas ut från det internationella samfundet eller för att bli en del av det? undrar 47-åriga Netsai Maruza.

ADMIRE MUZIRO

Harare

Detta verk är licensierat under Creative Commons Erkännande-Icke-kommersiell-Dela Lika 2.5 Sverige licens. För att se en kopia av denna licens, besök <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/se/> Verket har publicerats i www.globalarkivet.se.